

להטיל עוצר על שטח נרחב בהרבה מאשר שלוש הכפרים הסמוכים זה לזה — סכנין, עראבה ודיר-האם —

עד השעה שמונה בבוקר שרר שקט. בשמונה בבוקר היה 30 במאסר. התלקח בי כפר סכנין קרב של ממש. לדיברי הד"ח, שהוגש לרבין על-ידי מפכ"ל-המישטרה, שהגיע סמוך לאותה שעה מביתו שבירושלים למטה המחוז בנצרת. הפרו תושבי סכנין את העוצר, פרצו מבתיהם כאילו עלי פי תיכונן מראש, ויצאו לרחובות כשהם קוראים קריאות-גנאי לעבר עשרות החיילים ושוטרי מישטרה-הגבול שנמצאו באותה עת בכפר. היתה זו הפרת-עוצר גלויה. כוחות-הביטחון ירו באוויר, מבלי שהותר קפו כלל. מן היריות נפצעו עשרות, וי שלוש אחרים נהרגו.

הי-עיר-ארה-הממשלה לענייני ערבים, שמואל טולדאנו ביקש מראש-הממשלה רשות לצאת לכפרים, עומד להיות שם קטל ממש. הוא אמר לרבין, רבין, שנייר אה נדחם מיספר ההרוגים, שהגיע באותה שעה לארבעה, הורה לו להישאר בלישכתו.

האשה חסמה

בגופה

המישטרה שלמה הילל, שקיבל דיווחים לביתו משך כל הלילה, היה כבר בשעת-בוקר מוקדמת בלישכתו, נבהל אף הוא מן הדיווח על איבטת ההרוגים. במרדק בנהל שיצא מאיתו למטה-המחוז בנצרת, הורה לכוחות המישטרה ומישר-הגבול: "לא לפתוח באש, אלא-אי-כך מות-קפים אנשי-המישטרה ונשקפת להם סכנת-חיים". וגם אן, אמרה ההוראה, יש לירות באוויר בלבד.

למיברקו של המש"ק ניתנו שתי תשובות: האחת, מפי קצין-מישטרה בכיר ביותר, ש"מכתב אותה עת בתדריה-המלחמה שהוקם ב"מטה-המחוז בנצרת: "האיש השתגע! כאן הרוגים שוטרים, והוא עוד מעט יגיד לחלק לערבים האלה סוכריות!"

התשובה השנייה, עניינית יותר, ניתנה בשעה 10 בבוקר בכפר טירה שבמשולש. למקום הגיע כוח מישטרה גדול, שעליו ספק קצין בדרגת רב-סרדק שנסע בכוננית אסקורט. לצעירי הכפר נודע כי המישטרה הזומנה על-ידי ראש המועצה המקומית, והם ראו בכך, תחיקת סכין בגב המאבק הצודק שלו נגד הפקעת האדמות. כפי שהגדיר זאת אחד מהם, הצעירים מיהרו לעבר משרדי-המועצה, ביקשו להפגש עם ראש-המועצה, כאשר יגדלו על-ידו בנסות כימעט, כילו את זעמם במכוניות. המישטרה נכנסה לפעולה, עיקר חרוגם של הצעירים הופנה לעבר מכוניתו של רב-הפקד. הם הפכו אותה, בעוד בתוכה יושב בים שני שוטרים. השוטרים המכונית, ואז היא הוצתה. כוחות המישטרה פתחו באש באוויר, ומאש זו נפצעו חמישה ערבים ואחד נהרג. אחד מקציני-המישטרה-התבדח אחר-כך: "השוטרים שישבו בתוך האסקורט שמעו את ההוראה שומרת לירות באוויר. הם ידעו שלירות באוויר, שירדו לירות בגג של המכונית. הפכו להם את המכונית, ואז, כשהם ירו לעבר הגג, הם פגעו באנשים".

כפר טירה שקט. התקהלויות אחדות, שהיו בערך באותה שעה בנצרת, נבלמו וסוורו בכוח רב. ההתקהלויות היו בעיקר לית מטה השביתה, בית הידידות, סמוך לביתו של מנהיג השביתה ראש עיריית נצרת, ח"כ תופיק זיאד. בניימ-שפחתו של זיאד — אשתו, אחיו והוריו הקשישים — עמדו עם ידידתם על מירפסת הבית ועודדו דו את המפגינים, שנמלטו מפני כוחות-הביטחון ומצאו מיקלט בביתו של ראש-העיר.

מפקד התנה-המישטרה, שנמצא במקום, ביקש להוציא את המתפרעים מן הבית, אך אשתו של ראש-העיר הגנה על הדלת בגופה. "כאן איש עוצר", אמרה נעילה זיאד, "ואתם לא תיכנסו לבית!".

לחיילים ולשוטרים לא נותרה ברירה אלא להיכנס לתוך הבית בכוח. במהלך כניסתם נפצעו כמה משוטרי, עוקם מעקה המירפסת, ונתקן שולחן סלוני.

בשעה 2.15 התחדשה המהומה ב"מקום אחר, כפר-קנא שבמבואות נצי רח. צעירים אחדים חסמו את הכביש הי ראשי המוביל לנצרת והחוצה את הכפר, באבנים ובצמיגים שהובאו ממוסד בנצרת. כוח מישטרה שהועק למקום פתח ביריות באוויר, שהן נהרג צעיר ערבי. באותו ערב הודיע מנהיג המישטרה, שלמה הילל, בשידור ב"חזכונת חבט בטלוויזיה, כי צעיר זה לא

נהרג מיריות השוטרים אלא כתוצאה מ"סיכסוך חמולות. הודעתו של שרי-המישטרה היתה מוקדמת מדי. בכדיקה באליסטית שנערכה אחר-כך, הוברר למעלה מכל ספק כי הצעיר נהרג בכדור שנורה מנישקם של השוטרים.

תקרית-האש האחרונה שהתחוללה בארץ הו יום אירעה שוב בטירה. בשעה ארבע אחרי-צהריים נערכה הפגנה במרכז הי כפר, כמה אבנים הוטלו לעבר השוטרים ששהו במקום, וצמיגים הוצתו. השוטרים נבהלו, שלחו שדר ובר קריאה-לעזרה ו"בקשת-חילוץ. כוח של צה"ל, שהגיע ל"מקום, פתח ביריות באוויר, שהפעם לא פגעו באיש, וחילק את השוטרים. משך ערב ויום השביתה אירעו למעלה מ-100 תקריות, שבשש מתוכן פתחו כוחות-הביטחון באש. החשש פן יפעילו השוכתים או המפגינים נשק עם לעבר הי שוטרים ואנשי צה"ל, התגלה כבלתי-מוציא דק, ומשמש כיום כאמתלה להצדקת הפתיחה-באש על-ידי כוחות-הביטחון.

בשלוש מבין התקריות לא ניסו המפגינים כלל להגיע לידי מגע עם המישטרה או עם הצבא, ולמרות זאת נפתחה עליהם אש. בעראבה, שם נהרגו שלוש אורחים ערביים, ניתנה הוראת הפתיחה-באש רק משום שהעוצר הופר; בכפר-קנא, שם נהרג צעיר, נפתחה אש מפני שתושבים הקימו מחסום על הכביש הראשי, ואילו בהפגנה האחרונה בטירה נפתחה אש, רק משום שכמה שוטרים נקלעו לתוך הפגנה ולא ידעו איך להיחלץ ממנה.

בשתי התקריות הראשונות — זו שבי דיר-האם, בה נשדר, לפי הטענה, נשק של החיילים וזו שבעראבה, שם נהרג הי קורבן הראשון — אומנם הותקפו שתי משאיות חיילים, אולם קשה להאמין ש"הכוננה היתה לפגוע בחיילים עצמם. רק בהפגנה אחת, הראשונה בטירה, ירדו השוטרים שישבו בתוך האסקורט לחשוב שאכן מכוניותם נקלעו בהם. אך קשה שלא להיזכר בהפגנות שנערכו לפני כ"ש חודשיים בראש-העין, שם הועלו לכ"ש מיספר מכוניות-מישטרה, ביניהן גם מכונית מסוג אסקורט. שם לא העלה איש מן השוטרים בדעתו לפתוח באש לתוך ההמון.

רבין הרגיע

את היועץ

התפתחויות הפנים-ממשלתיות שחלו בעיקבות המהומות, היו מאלץ פות לא-אחפות. שרי הביטחון והמישטרה מצאו עצמם ניצבים מול קואליציה משור-נה — של ראש-הממשלה יחד עם נציגי הליכוד. כפינה של רבין וחבריה-הכנסת ירדו בראי יוסף תמיר, היו טענות, מדוע לא נהגו המישטרה וצה"ל יד קשה יותר נגד המפגינים, הריכום כוחות גדולים בנצרת, ובגלל זה לא קרה שם כלום, טען רבין כנגד הילל. "אם הייתם עושים אותו דבר בכפרים, לא היו מתרחשות מהומות כלל".

אותה טענה הועלתה בישיבת ועדת-הפנים של הכנסת. שנערכה ביום השישי האחרון, על-ידי שני חבריה-הכנסת של הליכוד, אולם אלה צירפו אליה טענה נוספת: "המודיעין המישטרי הוכיח מתחיל, מדוע לא ידעה המישטרה עוד קודם-לכן שעומדות להיות מהומות-דמים, ולא הת ארגנה לקראתן?"

רבין היו טענות אף כלפי יועצו, שמור אל טולדאנו. לרבין השפיע עליו טולדאנו בתחילת הארבעים נקוט יד רכה, ויד רכה זו היא שבחינה להתפתחויות כפי שהיו. כאשר הגיעה, ביום השישי האחרון, לידי ראש-הממשלה ההצעה שאותה העלה יומיים לאחר-ימכן שרי-התירות משה קול, בדבר הפקעת הסמכות לטיפול בערבים מידי הוועדה הבינמשרדית בראשותו של טולדאנו, לא דחה אותה רבין על הסף, למרות שההצעה היוותה פגיעה גם בו, כפי שמונה על טולדאנו. טולדאנו נעלב. הרי דיע לרבין כי הוא מגיש את התפטרותו. רבין מיהר לקרוא לטולדאנו ללישכתו, הרגיעו, הבטיח להעניק לו את מלוא אהדתו, בוי, והשניים אף תיאמו ביניהם את הי שידור של טולדאנו באותו ערב.

למרות שישבת הממשלה שדנה ביום הראשון האחרון בפרשת הפגנות היתה, לפי הגדרת שרים אחדים, "ישיבה דלוי-חה", נפלה בה החלטה חשובה אחת: להגיד ביר את מאצני ההסברה בארץ ובחול. ולהיערך לקראת ה"כמאי היום שבו — לפי הערכת הממשלה — יתחולל המחזור הבא של השביתות וההפגנות בגליל.

במדינה

מישטרה

מי שתקף הוא שהותקף

מייד אחרי שהותקף

הואשם עורך-הדיון

בתקיפת השוטרים

"עכשיו נראה לך! נסדר אתך כפי ש" רצית לסדר אותנו! נאשים אותך בהסתה למרד, בתקיפת שוטרים ובהפרעת הסדר!" קצין-המישטרה גבה הקומה ורחב-הגוף, שימנעו חן גופף בידי לומל הגבר נמוך-הקומה, המקריח והחובש מישקפיים עבים. הפרשה כולה החלה ביום החמישי האחרון, עורך-הדיון אברהם מלמד, קומניסט ותיק וחבר רצ"ח, התבקש על-ידי כמה מישפחות של עצורי הפגנות ה-30 במאסר,

פרקליט מלמד

מי היכה את מי?

מן הכפרים טירה וטייבה במשולש, לייצג את בנייהן בבית-המישפט.

הקצין קילדל, מלמד הופיע לפני שופט השלום מנחם בוכוויץ, בכפר-סבא. כל באי בית-המישפט, כולל השופט, הבחינו בסמיני החבורות על פניהם של החשודים בהתפרעויות. השופט נעתר לבקשתו של מלמד, ל"אפשר שרופא יבדוק את העצורים, שטענו כי הוכו בידי שוטרים לאחר מעצמם. מלמד דאג לכך שרופא, העובד בבית-החולים ואיר הסמוך, הדיר חסן מתניה, יגיע במהירות לתחנת-המישטרה, הנמצאת במרחק מטרים ספורים מבית-המישפט. סיפר מלמד, במיכתב ששלח לשרי הי-מישטרה והמישפטרים: "לפתע יצא מהכניסה, סה, כימעט בריצה, הקצין שמעון שן, מלווה בקבוצת אנשים, חלקם במדי שוטרים וחלקם בלבוש אזרחי. הוא ניגש אלי, ובחמת-זעם חתפס אותי באווראי ובמקני טורני וצעק: עורר-דין מלוכלך! לא מסד פיק לך רופא מטעם המישטרה, אתה רוצה גם רופא פרטי? קומניסט מלוכלך!"

"תוך כדי צעקותיו, שהילכו בתדהמה, הוא דחף אותי, קרע את יעניתי השחורה אישום בתקיפה". ברגע זה שמעתי מאחרי גבי שמישהו אומר לו: "תקח אותו כפנים, נראה לו מה זה". ואז החלו השוטרים שמאחורי לדחפני באגרופים בגבי. מישלה בעט ברגלי השמאלית, וכשהת-כופפתי מתוך כאב השתי שמכים אותי באגרופים בגבי. כל אותה עת משך אותי הקצין חן במיקטורני לתוך התחנה. התנגדתי, פחדתי כי בכונתם להכותני בתוך הי תחנה. אחד השוטרים התיו עלי פיתאום גז מדיע, ואז גררתני לתחנה במכות. למחרת היום הוכיחה מישטרת כפר-סבא את זריזותה. שוטרי ביקר בביתו של מלמד, והביאו לו כתבי-אישום למישפט שבו נאשם הוא-עצמו, והוא הואשם בין השאר בתקיפת שוטרים, בהכשלתם ובהפרעת הסדר הציבורי. קציני מישטרת כפר-סבא אף דאגו לבשר לעיתונאי האזור על הסקופ הגדול: עורך-הדיון שהשתולל ותיכה את השוטרים, עדיין לא ידוע כיצד יפסק השופט בוכוויץ את דינו של מלמד, אולם מבט קל במימדי גופף של עורך-הדיון הותיק לעומת אלה של השוטרים החסונים, יכול להעלות רק חיוך לגבי גירסת המישטרה, כאילו מלמד הוא שהיכה את השוטרים.

גם יחד. שכן חברי בית-הנבחרים עומים בקרוב לבחירה, וגם הם כפורד, חייבים להוכיח יעילות וחיסכון. חברי הסניגור נאט, משוחררים לפי שעה מצורך זה. כמה מהם יעשו כל מה שביכולתם כדי להכשיל את פורד ואת מימשלו.

צב עניינים מסוכן

כבר בעת ביקורו של רבין בארה"ב, בפגישותיו עם הנשיא פורד, העלה יצחק רבין ענייני חלקה של ישראל בתקציב סיוע-החוזק בתקופת-הביניים. נר-אה שפורד לא רצה לסרב לרבין בפניה, כדי לא לקלקל את ביקורו והוא הציע לרבין להחליט את המשאומות בעניין זה עם שרי-החוזק, הניי קיסנינג'ר.

היה זה קיסנינג'ר שנטל על עצמו להסביר לרבין, ברוח ידידותית, מדוע לא יוכל הממשל ליוזם הצעה להעניק לישראל סיוע בתקופת-הביניים, דבר המנוגד למדיניות הנשיא. הוא הציע שישראל תסתפק בכך שחלקה בסיוע לשנת 1977 יועלה מעט, כך שיכסה את מה ש"התפסיד" בי תקופת-הביניים. לחילופין הוא הציע שישראל תגייס את ידידה בקונגרס כדי הממשל פורד יוכל או להופיע בפני הבוחר כמי שאנס על ידי הקונגרס.

ייכתן שמאחורי הצעה זו עמדה ההסרכה שבתקופת בחירות לא תוכל ישראל לגייס תומכים בנושא כל כך בלתי פופולארי בציבור האמריקאי, הרגיש לו עתה בי מיוחד. התפתעת הכל, נמצאו אותם, ידידי דים" בסניאט, שהגישו אומנם את הצעת הסיוע, והעמידו אותה על 550 מיליון דולאר.

הצעה בהיקף כזה ובתקיפות כפי ש"הוצגה, נראתה לפורד כהנחת מקל בגלגלי עלנות-הבחירות שלו. אין פלא שהוא זעם ויצא מגידרו עד כדי נקיטת עמדה שהת-פרשה כאנטי-ישראלית. למעשה, מה ש"אירע הוא שהסיוע לישראל הפך לכדור מישחק במערכת-הבחירות המוקדמות.

מסתבר כי לפני שתמך בסיוע, חשש הסינאטור הדמוקרטי יוברט האמפרי מפני מצב כזה. הוא ביקש הבטחה מקיסנינג'ר שאם אומנם יעלה את הבקשה בסניאט, לא יתקל בהתנגדות הנשיא. שכן גם האמפרי עדיין מקווה להיות מועמד במירוץ הבחירות ואינו שש להתגלות כמפורס כספי המדינה. בלחץ ישראל התקשר קיסנינג'ר טלפונית עם האמפרי והבטיח לו תחילת כי אם יעלה את הצעת-הסיוע לישראל, לא יתנגד לכך הממשל. כפי שהסתבר אחר-כך, נתן קיסנינג'ר אישור זה ללא ידיעת פורד.

התוצאה: בעצם הימים בהם הוא נאבק על עתידו הפוליטי, נאלץ פורד להתמודד בחזית שניה עם ידידי ישראל ויהדות, ארצות-הברית וחוקפים אותו ללא הרף, בהשראת ממשלת-ישראל. אין פלא שהוא זועם על ממשלת-ישראל וכי חתול שחור עבר בינו לבין יצחק רבין. אם אומנם ייוזכה במערכת-הבחירות ויבחר שוב כ"נשיא, עלולה ישראל לשלם שנים רבות את מחיר העימות עם פורד בימים אלה.

לא שפרשת

הסיוע הוצלה לא רק כדי לבגוז את פורד. היא היוותה נשק שהופנה גם כלפי יצחק רבין. כתבים ישראלים בווישינגטון החלו לצייר תמונה, מעוותת ומסולפת, כאילו כל הוויכוח על 550 מיליון הדולאר, לא היה מתחיל, אילו בעת ביקורו בארצות-הברית היה יצחק רבין מבהיר לפורד בתקיפות כי ישראל אינה יכולה לוותר על סכום זה וכי הוא חיוני לכלכלתה.

המגעים בין פורד לרבין הוצגו לאחרונה כדרישה של חרשים-אילמים, בו לא הבין איש את כוונת השני. רבין הואשם גם כמי שהפקיר אינטרסים חיוניים של ישראל וכמי שאינו יודע לתבוע את מה שמגיע לה. עוד יותר מזאת, אחד הכתבים הישראליים האשים את רבין בלא פחות ולא יותר מאשר "זיוף הפרוטוקולים" על שיחור-תיו של פורד. מאחר שאותם פרוטוקולים הוצגו על ידי רבין רק לשניים מקרובי הממשלה, שמעון פרס ויגאל אלון וקשה להניח כי אלה, למרות יריבותם האישית עם רבין, ימצאו עלילה חסרת-שחר כזו, כמעט ברוח הוא שחוגי-המימשל אמריקאי הם העומדים מאחורי מסע ההסתה נגד ראש-הממשלה.

במבט לאחור נראה כי כל פרשת הסיוע בתקופת-הביניים היתה מקה-טעות מצד ישראל. את הכסף היא לא תקבל, ובינתיים נוצר קרע עמוק ביחסים עם פורד.